

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

ספר דניאל
גליון ו'

דניאל פרק ה'

דניאל פרק ה'

כד דָּגָה פֶּשֶׁר־מַלְתָּא מִנָּא מְנַה־אַלְהָא מַלְכוּתָךְ
וְהַשְׁלֵמָה:

מצודת דוד: דָּגָה פֶּשֶׁר מַלְתָּא - זה פתרון הדבר.
מִנָּא מְנַה אַלְהָא מַלְכוּתָךְ וְהַשְׁלֵמָה - רוצה לומר:
פתרון של תיבת מנא הוא לומר שהאלהים מנה מנין
ימי מלכותך, והשלים אותה כי בא מועד. והשנות
הדבר פעמים לומר שהמנין בדקדוק.

כז תְּקַל תְּקִילָתְךָ בְּמַאֲזֵנֶיָּא וְהַשְׁתַּכַּחְתָּ חֲסִיר:

מצודת דוד: תְּקַל תְּקִילָתְךָ בְּמַאֲזֵנֶיָּא וְהַשְׁתַּכַּחְתָּ
חֲסִיר - פתרון של תקל הוא לומר: נשקלת לפניו
במאזני משקל ונמצאת חסר, רוצה לומר: לא נמצא
בך זכות להכריע הרשע ולהאריך הזמן.

כח פֶּרְס פְּרִיסַת מַלְכוּתָךְ וַיְהִיבַת לְמַדֵּי וּפְרָס:

מצודת ציון: פֶּרְס - ענינו שבירה, כמו "הָלוֹא פֶּרֶס
לְרַעַב לְחֶמֶד (ישעיה ב"ח:ז)".

מצודת דוד: פֶּרְס פְּרִיסַת מַלְכוּתָךְ וַיְהִיבַת לְמַדֵּי
וּפְרָס - רוצה לומר: פתרון של ופרסין הוא לומר
אשר נשברה מלכותך ונתונה היא למדי ופרס, וזהו
ופרסין בלשון רבים על שם הפרסה ועל שם פרס,
והוי"ו היתירה היא המורה על מדי שהיו לאחדים עם
פרס, כי הוי"ו בא להוסיף וכאומר: מדי ופרס.

כט בְּאֲדִין אָמַר בְּלִשְׁאֲצַר וְהַלְבִּישׁוּ לְדַנְיָאֵל
אַרְגָּנָנָא וְהַמְנִיכָא דִּי־דְהָבָא עַל־צוּאָרָה
וְהַכְרִיזוּ עֲלוּהִי דִּי־לְהִנָּא שְׁלִיט תַלְתָּא בְּמַלְכוּתָא:

מצודת דוד: בְּאֲדִין אָמַר בְּלִשְׁאֲצַר וְהַלְבִּישׁוּ
לְדַנְיָאֵל - אז אמר
בלשאצר והלבישו את דניאל מלבוש ארגמן, ושמו
על צוארו רביד של זהב, והכריזו עליו אשר יהיה
מושל שלישי במלכות.

ל בְּהַ בְּלִילִיָּא קָטִיל בְּלִאֲשַׁצַּר מַלְכָּא כְּשִׂדֵּיא
כְּשׂוּדָאָה:

מצודת דוד: בְּהַ בְּלִילִיָּא וְגו' - בלילה ההוא נהרג
בלשאצר מלך כשדים.

ככ וְעַל מְרָא־שְׁמַיָּא וְהַתְרוּמַמְתָּ וְלִמְאֲנִיָּא
דִּי־בִי־תָהּ הִי־תִיּוּ קְדַמֶּךָ וְאַתָּה וְאַתָּה וּרְבַרְבִּינִךְ
וּרְבַרְבְּנֶךָ שְׁגִלְתָּךְ וְלַחֲנַתְךָ חֲמַרְא שְׁתִּין בְּהוּן
וְלֹא־לְהִי כִסְפָא־וְדְהָבָא נְחֹשָׁא פְרִזְלָא אָעָא וְאַבְנָא
דִּי לֹא־חֲנִינוּ וְלֹא־שְׁמַעִין וְלֹא גְדַשְׁיוּ שְׁבַחְתָּ
וְלֹא־לְהָא דִּי־נִשְׁמַתָּךְ בִּיגְדָה וְכַל־אַרְחַתָּךְ לָהּ לֹא
הִזְרַתָּ:

מצודת דוד: וְעַל מְרָא שְׁמַיָּא וְהַתְרוּמַמְתָּ וְגו' -
ועל ארון השמים נתגאית, ואת הכלים של ביתו
הביאו לפניך, ואתה והשרים שלך והמלכה שלך
ופלגשך שתו בהם יין. וְלֹא־לְהִי כִסְפָא וְדְהָבָא וְגו' -
אשר לא יראו ולא ישמעו ולא ידעו מאומה, הנה להם
שבחת. וְלֹא־לְהָא דִּי נִשְׁמַתָּךְ בִּיגְדָה וְגו' - אבל אל
האלוה אשר נשמתך בידו, וכל דרכך מסורים לו
והמה בידו, הנה אותו לא פארת.

כד בְּאֲדִין מִן־קְדַמּוּהִי שְׁלִיט פֶּסָא דִּי־יִגְדָּא
וּכְתָבָא דְגָה רְשִׁים:

מצודת ציון: רְשִׁים - ענינו כתיבה, וכן "אֶת הַרְשׁוּם
בְּכֶתֶב (דניאל י"ב:א)".

מצודת דוד: בְּאֲדִין מִן קְדַמּוּהִי וְגו' - אז בעבור זה
נשלח מלפניו כף של יד, וכתב את הכתב הזה.

כה וְדָגָה כְּתָבָא דִּי רְשִׁים מִנָּא מִנָּא תְּקַל
וּפְרָסִין:

מצודת דוד: וְדָגָה כְּתָבָא דִּי רְשִׁים וְגו' - וזהו
קריאת הכתב אשר כתב: מנא מנא תקל ופרסין,
ואמרו רבותינו ז"ל הכתב היה מסודר בשלש שורות
זו למטה מזו, ובהעליונה היה כתוב ממתו"ס, ובשניה
היה כתוב ננקפ"י, ובשלישית היה כתוב אאלר"ן,
ולזה לא יוכלו חכמיו לקרותו, כי הם קראו כל שורה
לעצמה, ולא היה להם שום ענין והבנה. אבל דניאל
קרא מלמעלה למטה, רוצה לומר: תיבה הראשונה
עשה מצרוף שלש אותיות הראשונות שבשלש
השורות, ויצא אם כן תיבת מנ"א, וכן מצרוף
האותיות השניות יצא תיבת מנ"א, ומהשלישית יצא
תיבת תק"ל, ומהרביעית יצא ופ"ר, ומהחמישית יצא
ס"ן, וצרוף הרביעית עם החמישית והרי ופרסין"ן.

דניאל
פרק ו'

א וְדַרְנוּשׁ מֵדִיָּא מְדַאָה קַבֵּל מַלְכוּתָא כְּבַר שְׁנֵי שְׁתֵּי וַתְּרַמְיֵי:

מצודת דוד: וְדַרְנוּשׁ מְדַאָה וגו' - דריוש מלך מדי לקח מלכות כשדים בהיותו בן ששים ושנים שנים.

ב שְׁפַר קָדָם דְּרַנוּשׁ וְהַקִּים עַל־מַלְכוּתָא לְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא מֵאַה וְעִשְׂרֵינָן דֵּי לְהוֹן בְּכַל־מַלְכוּתָא:

מצודת דוד: שְׁפַר קָדָם דְּרַנוּשׁ וגו' - הוטב הדבר לפני דריוש, והעמיד על המלכות מאה ועשרים שנים אשר יהיו מושלים בכל המלכות.

ג וְעֵלָא מְנַהוּן סָרְכִין תְּלַתָּה דֵּי דְנִיָּאל חֲדָי מְנַהוּן דִּי־לְהוֹן אַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא אֵלֵינוּ יְהִיבֵנוּ לְהוֹן טַעֲמָא וּמִלְכָּא לְאִלְהֵנָא נִזְק:

מצודת ציון: סָרְכִין - שם מין שררה.

מצודת דוד: וְעֵלָא מְנַהוּן סָרְכִין תְּלַתָּה וגו' - ולמעלה מהם העמידשלשה שרים, אשר דניאל היה אחד מהם. דֵּי לְהוֹן אַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא אֵלֵינוּ וגו' - אשר המאה ועשרים שרים ההם יהיו נותנים עצה אל שלשת השרים הראשים בכדי שלא יהיה למלך נזק והפסד מה בדבר המלכות, רוצה לומר: לזה הרבה שרים ומושלים למען ייעצו בחכמה לשמור את המלך מן הנזק.

ד אֲדִינוּ דְנִיָּאל דְּנָה הָנָא מְתַנְצַח עַל־סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא כָּל־קַבֵּל דֵּי רוּחַ יְתִירָא בְּהַ וּמִלְכָּא עֲשִׂית לְהַקְמוּתָהּ עַל־כָּל־מַלְכוּתָא:

מצודת ציון: עֲשִׂית - ענינו מחשבה, כמו "אָבְדוּ עֲשִׂתְתֵי (תהילים קמ"ד):".

מצודת דוד: אֲדִינוּ דְנִיָּאל דְּנָה הָנָא מְתַנְצַח וגו' - אז דניאל זה היה מנצח ומתגבר בכל דבר על חבריו ועל המאה ועשרים שרים אשר תחתיהם. כָּל קַבֵּל דֵּי רוּחַ יְתִירָא בְּהַ - בעבור אשר היה בו רוח חכמה יתירה ומרובה, והיה משכיל בכל דבר לאמתו. וּמִלְכָּא עֲשִׂית לְהַקְמוּתָהּ עַל כָּל מַלְכוּתָא - והמלך חשב להעמידו למושל על כל המלכות בראותו מרבית שכלו.

ה אֲדִינוּ סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא הָווּ בְּעֵינֵי עֵלָה לְהַשְׁפָּתָה לְדְנִיָּאל מִצַּד מַלְכוּתָא וְכָל־עֵלָה וְשַׁחֲיָתָה לְאִי־כְלִין לְהַשְׁפָּתָה כָּל־קַבֵּל דִּי־מְהִימָן הוּא וְכָל־שְׁלוֹ וְשַׁחֲיָתָה לְאִי־שַׁתְּכַחַת עֵלֵוְהֵי:

מצודת ציון: עֵלָה - עלילה, ובדברי רבותינו ז"ל "עֵלָה מְצָאוּ (כתובות כ:). "שְׁלוֹ - משגה, כמו "עַל הַשָּׁל (שמואל ב' ו:):".

דניאל
פרק ו'

מצודת דוד: אֲדִינוּ סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא וגו' - אז כל השרים ההם היו מבקשים למצוא על דניאל עלילה מה בענין דבר המלכות. וְכָל עֵלָה וְשַׁחֲיָתָה לְאִי־כְלִין לְהַשְׁפָּתָה - אבל שום עלילה ודבר השחתה לא יכלו למצוא בו. כָּל קַבֵּל דִּי מְהִימָן הוּא וגו' - בעבור אשר היה נאמן, וכל דבר משגה והשחתה לא נמצא עליו.

ו אֲדִינוּ גְבַרְיָא אֵלְךָ אֲמַרִין דֵּי לֹא נְהַשְׁפַּח לְדְנִיָּאל דְּנָה כָּל־עֵלָה לְהוֹן הַשְׁפָּתָנָא עֵלֵוְהֵי בְּדַת אֵלְהָה:

מצודת דוד: אֲדִינוּ גְבַרְיָא אֵלְךָ אֲמַרִין וגו' - אז אמרו האנשים האלה: הן ראינו אשר לא ימצא לדניאל זה שום עלילה כי אם נמצא עליו בדבר התלוי בדת אלהיו, כי לקיים דת אלהיו לא יחוש לדבר המלך המבטל את הדת.

ז אֲדִינוּ סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא אֵלֵינוּ הֲרַגְשׁוּ עַל־מִלְכָּא וְכוּן אֲמַרִין לֵה דְרַנוּשׁ מִלְכָּא לְעֵלְמִין חֲרִי:

מצודת ציון: הֲרַגְשׁוּ - ענינו קבוץ, כי בקבוץ עם רב נשמע קול המייה ורגישה, וכן "לְמָה רָגְשׁוּ גוֹיִם (תהילים ב'א):".

מצודת דוד: אֲדִינוּ סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא אֵלֵינוּ וגו' - אז השרים ההם התקבצו אל המלך, וכן אמרו אליו: דריוש המלך לעולם תחיה והוא מדרך מוסר לברך את המלך בראשית האמרים.

ח אֲתִיעֲטוּ כָּל סָרְכִי מַלְכוּתָא סְגִיָּא וְאַחַשְׁדַּרְפַּנְיָא הַדְּבַרְיָא וּפְחֹתָא לְקִימָה קִימָם מִלְכָּא וּלְתַקְפָּה אֶסְרֵי דֵּי כָל־דִּי־יִבְעָא בְּעוּ מִן־כָּל־אֵלָה וְאַנְשׁ עַד־יִוְמִין תְּלַתִּין לְהוֹן מִגְדָּ מִלְכָּא יְתַרְמָא לְגַב אַרְיֹתָא:

מצודת דוד: אֲתִיעֲטוּ כָּל סָרְכִי מַלְכוּתָא וגו' - התיעצו כל השרים לקיים קיום המלך, רוצה לומר: להעמיד ולהקים המלוכה בידו בחוזק רב. וּלְתַקְפָּה אֶסְרֵי - ולחזק חוק גזרה בקשר אמיץ בכל ישונה. דֵּי כָּל דֵּי יִבְעָא בְּעוּ וגו' - אשר כל מי אשר יבקש בקשה מה מן כל אלוה או אדם מהיום עד שלשים יום זולת ממך המלך, יהיה משפטו שיושלך אל בור האריות, וזהו למען ידעו הכל שאין כח ביד זולתך, והכל בא ממך, והוא דבר נאות לחזק המלוכה.

ט כְּעוּ מִלְכָּא תְּקִים אֶסְרָא וְתַרְשָׁם כְּתָבָא דֵּי לֹא לְהַשְׁנִיגָה כְּדַת־מְדֵי וּפְרַס דִּי־לֹא תַעֲדָא:

מצודת דוד: כְּעוּ מִלְכָּא תְּקִים אֶסְרָא וְתַרְשָׁם

דניאל

פרק ו'

פְּתָא - עתה אתה המלך תחזק הקשר, וכתוב מכתב ירך על הכתב. **דִּי לֹא לְהַשְׁנִיחָהּ** וגו' - אשר אין לשנותה מעתה, וכמנהג מדי ופרס אשר לא תסור לעולם, והוא שאין לשנות דבר אשר רשם המלך.

כְּלִי-קַבֵּל דְּגַהּ מִלְּפָא דְרִיּוֹשׁ רְשָׁם פְּתָא וְאַסְרָא:

מצודת דוד: **כְּלִי קַבֵּל דְּגַהּ** וגו' - בעבור זאת שהיה הדבר לחוזק המלוכה, לזה כתב המלך מכתב ידו על הכתב והקשר.

וְדַנְיָאֵל כְּלִי יָדַע דִּי-רְשָׁיִם פְּתָא עַל לְבִיתָהּ וְכוּיָן פְּתִיחָן לָהּ בְּעֵלִיתָהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם וְזַמְנִין תְּלַתָּהּ בְּיוֹמָא הוּא וּבְרַךְ עַל-בְּרֻכּוּהִי וּמִצְלָא וּמוֹדָא קְדָם אֱלֹהֵהּ כְּלִי-קַבֵּל דִּי-הִנָּה עֲבָד מִרְקְדָמַת דְּגַהּ:

מצודת דוד: **וְדַנְיָאֵל כְּלִי יָדַע דִּי רְשָׁיִם פְּתָא** - כאשר ידע אשר כתב המלך מכתב ידו על הכתב. **עַל לְבִיתָהּ וְכוּיָן פְּתִיחָן לָהּ בְּעֵלִיתָהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם** - נכנס לביתו במקום מוצנע, ועל העלייה היה לו חלונות פתוחות מול ירושלים לכוון בתפלתו למולה' כממו שנאמר: "וְהִתְפַּלְלוּ אֵלָיךְ דְּרַךְ אַרְצָם אֲשֶׁר נִתְּפָה לְאַבּוֹתָם, הַעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְפָּה, וְהַפִּית אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ (מלכים א' ח:מח)". **וְזַמְנִין תְּלַתָּהּ בְּיוֹמָא הוּא בְּרַךְ עַל בְּרֻכּוּהִי** - ושלשה פעמים ביום היה הוא כורע על ברכיו ומתפלל ומודה לפני אלהיו, בעבור אשר כן היה עושה מלפני זה, לכן אחז צדיק דרכו.

אֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹף הַרְגָּשׁוּ וְהַשְׁפַּחוּ לְדַנְיָאֵל בְּעֵה וּמִתְחַנַּן קְדָם אֱלֹהֵהּ:

מצודת דוד: **אֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹף הַרְגָּשׁוּ** וגו' - אז האנשים האלה התקבצו אל בית דניאל, ומצאוהו מבקש ומתחנן לפני אלהיו.

בְּאֲדִין קָרְבוּ וְאַמְרִין קְדָם-מִלְּפָא עַל-אַסְרֵי מִלְּפָא הֲלֵא אַסְרֵי רְשָׁמָתָ דִּי כְּלִי-אַנְשׁ דִּי-יִבְעֵא מִן-כְּלִי-אֱלֵהּ וְאַנְשׁ עַד-יּוֹמִין תְּלַתִּין לְהוּ מִגְּדָה מִלְּפָא יִתְרָמָא לְגֹב אַרְיֹתָא עֵנָה מִלְּפָא וְאַמְרֵי יִצְיָבָא מִלְּתָא פְּדַת-מְדִי וּפְרַס דִּי-לֵא תַעֲדָא:

מצודת דוד: **בְּאֲדִין קָרְבוּ וְאַמְרִין קְדָם מִלְּפָא עַל אַסְרֵי מִלְּפָא** וגו' - אז קרבו אל המלך, ואמרו לפניו על דבר הקשר הנעשה בעבור המלך, וכה אמרו: הלא במכתב ירך רשמת הקשר, אשר כל איש אשר יבקש דבר מן כל אלוה או אדם עד שלשים יום זולת ממך המלך, יהיה משפטו שיושלך אל בור האריות. **עֵנָה מִלְּפָא וְאַמְרֵי** וגו' - השיב המלך ואמר: אמת הדבר,

דניאל

פרק ו'

ועשויה היא בחוזק כמנהג מדי ופרס ואשר לא תסור לעולם, רוצה לומר: על כרחך כן יהיה - הואיל ורשמתי אני אין להשיב, וכמנהג הקבוע.

בְּאֲדִין עֲנֵו וְאַמְרִין קְדָם מִלְּפָא דִּי דַנְיָאֵל דִּי מִן-בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד לֹא-שָׁם עֲלִיד עַלְךָ מִלְּפָא טַעַם וְעַל-אַסְרָא דִּי רְשָׁמָתָ וְזַמְנִין תְּלַתָּהּ בְּיוֹמָא בְּעֵה אֱלֹהֵהּ:

מצודת דוד: **בְּאֲדִין עֲנֵו וְאַמְרִין קְדָם מִלְּפָא** וגו' - אז השיבו ואמרו לפני המלך, אשר דניאל אשר הוא מן בני הגולה של יהודה לא עשה לעצמו טעם ועצה לחוש עליך המלך ועל הקשר אשר רשמתי, רוצה לומר: אינו חושש על קיום מלכותך ועל דברייך. **וְזַמְנִין תְּלַתָּהּ בְּיוֹמָא בְּעֵה אֱלֹהֵהּ** - שלשה פעמים ביום מבקש בקשתו מאלהיו.

אֲדִין מִלְּפָא כְּדִי מִלְּתָא שָׁמַע שְׂגִיָא בְּאַשׁ עֲלוּהִי וְעַל דַּנְיָאֵל שָׁם בָּל לְשִׁינְבוּתָהּ וְעַד מַעְלֵי שְׁמִשָּׂא הִנָּה מִשְׁתַּדָּר לְהַצְלוּתָהּ:

מצודת ציון: **כָּל** - הוא מלשון "מַנְדָּה כְּלוּ וְהִלָּךְ (עזרא ד:יג)", וענינו מס וגולגולת. או הוא מענין לאו, כמו "כָּל לְמַד צֶדֶק (ישעיה כ"ו:)", **מִשְׁתַּדָּר** - ענינו ספק והשתדלות, ובדברי רבותינו ז"ל "השתדל להיות איש (אבות ב:ה)".

מצודת דוד: **אֲדִין מִלְּפָא כְּדִי מִלְּתָא שָׁמַע שְׂגִיָא בְּאַשׁ עֲלוּהִי** - אז כאשר שמע המלך את הדבר, הרבה היה הדבר רע בעיניו. **וְעַל דַּנְיָאֵל שָׁם בָּל לְשִׁינְבוּתָהּ** וגו' - שם על דניאל ליתן כופר ממון פדיון נפשו להצילו ממות, או כל לאו שמצא לבל עשות לו מאומה היה טוען בעבורו, ועד שקיעת החמה היה מתעסק להצילו.

בְּאֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹף הַרְגָּשׁוּ עַל-מִלְּפָא וְאַמְרִין לְמִלְּפָא דַּע מִלְּפָא דִּי-יָדַת לְמְדִי וּפְרַס דִּי-כְּלִי-אַסְרֵי וְקִיָּם דִּי-מִלְּפָא יִתְקִים לֹא לְהַשְׁנִיחָהּ:

מצודת דוד: **בְּאֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֹף הַרְגָּשׁוּ עַל מִלְּפָא** וגו' - אז האנשים האלה התקבצו כולם על המלך, כי להלשין באו רק מקצתם, וכאשר ראו שחפץ המלך להצילו התקבצו כולם, ואמרו למלך: דע אתה המלך, אשר יש מנהג קבוע למדי ופרס, אשר כל קשר ודבר קיום אשר יקיים המלך לרשום שמו עליו, שוב אין לשנותם.

בְּאֲדִין מִלְּפָא אָמַר וְהִיתִיו לְדַנְיָאֵל וְרָמּוֹ לְגַבָּא דִּי אַרְיֹתָא עֵנָה מִלְּפָא וְאַמְרֵי לְדַנְיָאֵל אֱלֹהֵךְ דִּי אַתָּה אֲנִי פְּלַח־לָהּ בְּתַדְרָא הוּא יִשְׁיַבְנֶךָ:

דניאל
פרק ו'

מצודת דוד: וכמקרה לגבא לדניאל בקל עציב זעק וגוי' - וכאשר בא קרוב אל הבור צעק אל דניאל בקול עצב, והרים קול ואמר לו: דניאל עבד אלהים חיים. אלקהך די אנת פלח לה בתדירא וגוי' - האלהים אשר אתה עובד אליו בכל עת, האם יכול היה להצילך מן האריות?

כב אֲדִינוּ דְנִיָּאל עִם־מַלְאָא מְלַל מַלְאָא לְעַלְמִין חַיִּי:

מצודת דוד: אֲדִינוּ דְנִיָּאל עִם־מַלְאָא מְלַל וגוי' - אז דבר עם המלך, ואמר אליו: המלך לעולם יחיה.

כג אֱלֹהֵי שְׁלַח מַלְאָכָה וְסַגְר פִּם אַרְיֹתָא וְלֹא חַבְלוּנִי פְּלִי־קַבְלֵל דִּי קְדָמוּהֵל זְכוּ הַשְׁתַּקַּחַת לִי וְאַף קְדָמָךְ מַלְאָא חַבּוּלָה לֹא עַבְדַּת:

מצודת דוד: אֱלֹהֵי שְׁלַח מַלְאָכָה וגוי' - אלהי שלח מלאכו וסגר פי האריות ולא השחיתו אותי, בעבור אשר נמצא לי לפניו זכות, ולא קפח את שכרי. וְאַף קְדָמָךְ מַלְאָא חַבּוּלָה לֹא עַבְדַּת - ואף לפניך המלך לא עשיתי דבר השחתה, וכאומר: הנה בדבר התפילה לא יחשב למרד, כי אני ואתה חייבים בכבודו.

כד בְּאֲדִינוּ מַלְאָא שְׁגִיָּא טָאָב עֲלוּהֵי וְלְדְנִיָּאל אָמַר לְהַנְסִיקָה מִן־גַּבְא וְהַסֵּק דְנִיָּאל מִן־גַּבְא וְכָל־חַבְלֵי לֹא־הַשְׁתַּבַּח בָּהּ דִּי הֵימֵן בְּאַלְהָהּ:

מצודת דוד: בְּאֲדִינוּ מַלְאָא שְׁגִיָּא טָאָב עֲלוּהֵי וגוי' - אז הרבה מאוד הוטב הדבר על המלך, ואמר להעלות את דניאל מן הבור. וְהַסֵּק דְנִיָּאל מִן־גַּבְא וגוי' - והועלה דניאל מן הבור, ולא נמצא בו כל חבלה ופצע, על אשר האמין באלהיו ולא הסיר תפלתו.

כה וְאָמַר מַלְאָא וְהִיתִּי גְבַרְיָא אֱלֹהֵי דִי־אֲכַלּוּ קְרַצְוּהֵל דִּי דְנִיָּאל וְלִגְוֹב אַרְיֹתָא רְמוּ אַנּוּן בְּנִיָּהוּן וְנִשְׁתַּיְהוּן וְלֹא־מָטוּ לְאַרְעֵית גַּבְא עַד דִּי־שְׁלִטּוּ בְּהוּן אַרְיֹתָא וְכָל־גְּרַמִּיהוּן הִדְקוּ:

מצודת דוד: וְאָמַר מַלְאָא וְהִיתִּי גְבַרְיָא אֱלֹהֵי דִי אֲכַלּוּ קְרַצְוּהֵי דִי דְנִיָּאל וגוי' - והביאו את האנשים האלה אשר הלשינו מלשינות על דניאל, והושלכו אל בור האריות - המה ובניהם ונשותיהם. וְלֹא מָטוּ לְאַרְעֵית גַּבְא וגוי' - לא הגיעו לתחתיות הבור עד אשר משלו בהם האריות עודם באויר ואכלו אותם, ואף עצמותם כתתו דק דק.

דניאל
פרק ו'

מצודת דוד: בְּאֲדִינוּ מַלְאָא אָמַר וגוי' - אז אמר המלך להביא את דניאל ולהשליכו אל בור של האריות. עֵנָה מַלְאָא וְאָמַר לְדְנִיָּאל וגוי' - הרים המלך קול ואמר לדניאל: אלהך אשר אתה עובד אותו בכל עת, הוא יצילך.

יה וְהִיתִּית אָבוּ חֲזָה וְשַׁמַּת עַל־פִּם גַּבְא וְחַתְמָה מַלְאָא בְּעַזְקָתָהּ וּבְעַזְקָתָהּ רַבְּרַבְנוּהֵי דִי לֹא־תִשְׁנָא צְבוּ בְּדְנִיָּאל:

מצודת דוד: וְהִיתִּית אָבוּ חֲזָה וְשַׁמַּת עַל פִּם גַּבְא - הובא אבן אחת ושמו אותו על פי הבור. וְחַתְמָה מַלְאָא בְּעַזְקָתָהּ וגוי' - לכל יוכלו לזוז את האבן ממקומה חתמה מלמעלה בחותם טבעת המלך ובחותם טבעות שריו, אשר לא תשתנה הרצון בדניאל. כי רצון המלך היה בחייו, וחשש פן ישנו רצונו כי ימיתוהו מהשלכת אבנים וכדומה. ורצון השרים היה במיתתו, וחששו פן המלך ישנה רצונו, כי יעלה מן הבור או ישמרהו מן האריות באיזה תחבולה.

טז אֲדִינוּ אֲזַל מַלְאָא לְהִיכְלָה וּבַת טָוֶת וְדַחְנוּ לֹא־הִנְעִיל קְדָמוּהֵי וְשַׁנְתָּה נִדְתָּ עֲלוּהֵי:

מצודת ציון: וּבַת טָוֶת - לן מבלי סעודת הערב, וכן בדברי רבותינו ז"ל "ובת טות ולא הבדיל (פסחים ק"ו)", רוצה לומר: לא אכל בלילה על שלא הבדיל. וְדַחְנוּ - הוא היפוך מן חדון, ורוצה לומר: שמחת כלי זמר.

מצודת דוד: אֲדִינוּ אֲזַל מַלְאָא לְהִיכְלָה וּבַת טָוֶת וגוי' - אז אחר שחתמו, הלך המלך אל היכלו ולן בלא אכילה, ולא הכניסו לפניו כלי שמחה וזמר, ושנתו נדת ממנו.

כז בְּאֲדִינוּ מַלְאָא בְּשַׁפְּרָפְרָא יְקוּם בְּנִגְהָא וּבְהַתְּבַהֲלָה לְגַבְא דִי־אַרְיֹתָא אֲזַל:

מצודת ציון: בְּשַׁפְּרָפְרָא - כן תירגם יונתן על השחר. בְּנִגְהָא - מלשון נוגה ואורה.

מצודת דוד: בְּאֲדִינוּ מַלְאָא בְּשַׁפְּרָפְרָא יְקוּם בְּנִגְהָא וגוי' - אז עמד המלך ממשכבו בשחר בהאיר היום, והלך בחפזון אל הבור של האריות.

כח וּכְמַקְרָבָה לְגַבְא לְדְנִיָּאל בְּקַל עַצִּיב זַעֲקָ עֵנָה מַלְאָא וְאָמַר לְדְנִיָּאל עַבְדֵּי אֱלֹהָא חַיָּא אֱלֹהֵךְ דִּי אַנְתָּה אַנְתָּ פְּלַח־לָהּ בְּתַדִּירָא הִנְכַּל לְשִׁיבּוּתָךְ מִן־אַרְיֹתָא: